

Zand in het Europese raderwerk

Anne Van Lancker

Kabinetschef Vlaams minister van tewerkstelling en sociale aangelegenheden

Onlangs vierden duizenden Franse jongeren hun overwinning tegen de plannen van de regering-Balladur. Zelfs een afgezwakte versie van de *Contrats d'Insertion Professionnelle*, een voorstel dat de minimumlonen voor jongeren met 20% naar beneden zou halen, vonden ze onverteerbaar. De verlaging van de minimum-jeugdlonen is uiteindelijk vervangen door een subsidie bij aanwerving. Daarmee heeft de studentenbeweging, die duidelijk wilde maken dat jongeren geen steraanbiedingen zijn, een opmerkelijke overwinning behaald.

Ook in eigen land hebben jongeren het niet makkelijk. Hun vrije tijd wordt verstoord door de pleitbezorgers van verplichte sluitingstijden voor café's en hun arbeidsleven ziet er door een aantal jongerenonvriendelijke passages in het Globaal Plan ook al niet rooskleurig uit. Zo ontvangen jongeren die aangeworven worden in het kader van de ingroeibanen slechts 90% van het normale loon. En dat terwijl het jongerenbanenplan de werkgevers op milde wijze sociale zekerheidsbijdragen kwijtscheldt. Maar onze jongeren zijn blijkbaar minder militant. Vakbonden en enkele parlementsleden slagen er immers niet in massaal protest te organiseren tegen de verplichte derde-rangsklusjes voor jongeren in het kader van de lokale jobdiensten.

Loonsverlaging en sociale dumping

De aanval op de minimumlonen heeft een Europese dimensie. In het verleden werden in verschillende Europese landen loonkostenverlagende maatregelen genomen -door vermindering van sociale bijdragen bijvoorbeeld- om een aantal zwakkere groepen op de arbeidsmarkt extra kansen te geven. Vandaag wordt de lat overal aanzienlijk lager gelegd: als remedie tegen de werkloosheid worden loonsverminderingen naar voor geschoven. Onder het mom 'beter onvolwaardig

en onderbetaald werk dan geen werk' worden jongeren en laaggeschoolden vooraan in de rij geplaatst. Zelfs het *Witboek* van de socialistische Commissievoorzitter Delors flirtte met het idee van meer flexibiliteit ten aanzien van de minimumlonen voor jongeren. Het werkgelegenheidseffect van dergelijke maatregelen wordt door economen nochtans fel gecontesteerd. Hun betoog is echter niet opgewassen tegen het allesoverheersende discours dat de omvangrijke sociale zekerheidssystemen en de stroeve arbeidswetgevingen in de Westeuropese economieën het scheppen van banen in de weg staan. Daarmee lijkt een economische -of is het een ideologische?- verantwoording voor de neerwaartse loonspiraal in de maak.

Het debat over de minimumlonen illustreert hoe de drang naar meer competitiviteit de sociale bescherming van de lidstaten van de Europese Unie bedreigt. Met het afprijzen van minimumlonen bij jongeren en laaggeschoolden lijkt het startschot gegeven van een eindeloze sociale dumping. Want door te sleutelen aan de minimumlonen zullen ongetwijfeld vroeg of laat ook de sociale uitkeringen aangepast worden, en daarmee zit men pas goed op het spoor van de globale verarming en de ontmanteling van de welvaartsstaat.

Arbeidsherverdeling

Europa telt vandaag 18 miljoen werklozen. De structurele werkloosheid bedraagt meer dan 10%. En dat kan Europa zich niet veroorloven. Er moeten dus massaal veel nieuwe banen komen. Werk en inkomen moeten herverdeeld worden. Ook vroeger is het verbeteren van de werkgelegenheid in Europa steeds een -zij het secundairdoel van de Gemeenschap geweest. Men is er echter altijd van uitgegaan dat de jobs automatisch zouden volgen uit de economische voorde-

len van de eenheidsmarkt. Vandaag lijkt men er meer dan ooit van doordrongen dat er bijkomende maatregelen nodig zijn. Het laatste halfjaar werd dan ook een zelden geziene creativiteit aan de dag gelegd om op Europees vlak efficiënte strategieën tegen de werkgelegenheids-crisis uit te werken. In alle kleuren. Het *Witboek Delors*, het *Groenboek Flynn* en het *Roodboek Larsson* leveren stuk voor stuk een mix van maatregelen die de werkgelegenheid in Europa een flinke scheut adrenaline moeten geven.

Al die dikke plannen hebben echter één gemeenschappelijke fundamentele handicap: de bal wordt opnieuw naar het kamp van de lidstaten teruggespeeld. Die terughoudendheid m.b.t. een gemeenschappelijke Europese actie voor werk is onbegrijpelijk. De onderlinge afhankelijkheid van de economieën van de lidstaten -binnenkort gesymboliseerd door een eenheidsmunt- neemt nog steeds toe. In die context is het een illusie vol te houden dat nationale regeringen zonder de Gemeenschap een doeltreffend werkgelegenheidsbeleid zouden kunnen voeren. De bikkelharde concurrentie tussen bedrijven die de hete adem van Zuid-Oost-Azië en Oost-Europa in de nek voelen, zal de lidstaten ertoe aanzetten hun sociale en fiscale verschillen steeds meer in de verf te zetten. Niet bijkomende werkgelegenheid, maar wel een zinloze spiraal van sociale afbouw zal daar het gevolg van zijn.

Er moeten op Europees vlak dringend politieke conclusies getrokken worden uit dat sombere toekomstbeeld. Om te beginnen moet Europa bewijzen dat ze haar beslissingen ook in daden kan omzetten. Er moet schot komen in de investeringsbeslissingen van Edingburgh, die vandaag nog altijd niet uitgevoerd zijn. Maar de uitvoering van die beslissingen zal niet volstaan. Er zal nog meer geld nodig zijn voor een hoop andere initiatieven. Vooral inzake sociaal-economische reglementering moeten stappen vooruit gezet worden. Gemeenschappelijke richtlijnen rond alternatieve financiering van de sociale zekerheid en vooral rond arbeidsherverdeling zijn noodzakelijk.

De mogelijkheden voor een nieuwe doorbraak in de richting van werktijdverkorting zijn er. Dat bewijzen voorstellen en plannen in een

aantal Europese landen. De Franse senaat keurde een experimenteel vijsjarenplan goed ter stimulering van de 32-urenweek. Ook de Spaanse regering wil dat bedrijven onderzoeken of ze beschikbare arbeid kunnen herverdelen. Het Belgische Globaal Plan heeft een volledig menu van arbeidsherverdelingsformules, inclusief verminderde sociale lasten, aan het sociaal overleg gepresenteerd. Het Europese boegbeeld Duitsland daarentegen is veel terughoudender. De regering-Kohl wil niet opdraaien voor de financiële kosten van een operatie arbeidsduurverkorting. En daar knelt de Europese schoen: zolang de lidstaten-concurrenten niet gezamenlijk meewerken, blijft de werktijd vastgeroest. Het enige wat dan voor de vakorganisaties dikwijls overblijft, is matiging van de looneisen, bevrozing van de lonen of zelfs inleveren om jobs te kunnen redden.

Tijdbom

Als de Europese Raad de boot blijft afhouden, wordt het ontbreken van gemeenschappelijke maatregelen een tijdbom onder de Europese Unie. De Europese Unie zal zeker en vast be- of veroordeeld worden op grond van haar (on)vermogen om de werkloosheid aan te pakken, ook al zijn het de lidstaten zelf die haar vandaag elke bewegingsruimte op dat gebied ontzeggen. Als de Europese leiders falen, dreigt er een legitimiteitscrisis zonder voorgaande.

Het Europese parlement heeft die 'laatste kans' goed begrepen. Haar resolutie over het *Witboek* schreeuwt om meer voluntarisme in het Europese werkgelegenheidsbeleid. Ook het *Roodboek* van de Europese socialisten wil wat dat betreft meer Europa, al is het hoofdstuk arbeidsherverdeling wel erg bleekjes uitgevallen. De Europese sociaal-democraten kunnen dus best op korte termijn daarover opnieuw rond de tafel gaan zitten.

Helaas beschikt het Europese parlement nog steeds niet over de nodige hefboomen om een doorbraak te forceren. In een recent interview in *Knack* zei Alain Touraine onverbloemd dat de trapsgewijze integratie van de landen van Europa in één grote Europese Unie een grandioze illusie is. Politieke participatie en sociale behoeften zijn nooit het automatische resultaat van een econo-

misch beleid. Politiek is geen afgeleide van economie, of zou het althans niet mogen zijn. De koude logica van de vrije markt heeft een flinke dosis sociale moraal nodig. Mensen willen niet in hun blootje zwemmen in de wereldmarkt. Ze willen bescherming tegen het internationale geweld van geld- en handelsstromen, dat voor hen nog te vaak werkloosheid, onzekere pensioenvoorzichten of sociale uitsluiting betekent. En dus moet de economie een trap naar beneden gehaald worden en moet de politieke democratie op Europees niveau opgetild worden. Waar de economische integratie van Europa een constructie was van een financiële en industriële elite, stelt Touraine nog, moet politieke integratie van onderuit groeien. Omdat mensen een herkenbare wereld wensen, waarop ze nog enigszins controle hebben.

In een toespraak voor het Europese parlement legde ook Vaclav Havel nog onlangs de

vinger op de wonde. Hij omschreef Europa na het Verdrag van Maastricht als een perfecte en ingenieuze machine. Maar de machine mist charisma en de spirituele en emotionele dimensie die nodig is om een nieuwe democratische samenleving te binden.

Een eerste vereiste om van Europa een aantrekkelijk project te maken is alvast dat Europese beleidmakers zich bezighouden met de grote problemen van vandaag. Werkloosheid is er daar zeker en vast één van. De ambitieuze doelstelling van Jacques Delors om tegen 2000 15 miljoen banen te scheppen en daardoor de werkloosheid in Europa te halveren, moet dan ook concreet worden. Met een gemeenschappelijke reglementering inzake fiscaliteit en sociale zekerheid moet het lukken een rechtvaardige arbeidsverdeling op poten te zetten. Het charisma van Europa zou er in elk geval met een karpersprong op vooruit gaan.